

КОНЦЕПЦІЯ КОМПРОМІСУ У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Стаття присвячена інститутіві кримінально-правового компромісу, що виступає нетрадиційним засобом врегулювання конфліктних відносин, які виникають між потерпілим та особою, котра вчинила злочин. Розглядаються питання про можливість застосування такої своєрідної угоди в чинному кримінальному законодавстві. Наводяться відомості про сучасний стан злочинності в Україні. Мета статті — пошуки нових шляхів підвищення ефективності роботи правоохоронних органів за допомогою компромісних норм.

Долаючи рубіж між другим і третім тисячоліттям, українська держава переживає далеко не найкращі часи, які характеризуються кризовим станом майже у всіх без винятку сферах життя суспільства. На фоні дальшого загострення соціальних, політичних та економічних протиріч на теренах нашої країни не можна обійти увагою криміногенну ситуацію, яка залишається “стабільною у своїй складності” та практично не втрачає напруженості (а тому й актуальності).

В останній час злочинність і ті вкрай негативні наслідки, які вона тягне за собою, не залишають байдужими нікого — ні чиновників різних рівнів, ні пересічних громадян. Стосовно останніх, чи слід казати про те, скільки горя і страждань завдає їм криміналітет? Прикро констатувати цей факт саме тоді, коли державні органи проголошують, що існує право громадянина бути захищеним своєю державою, беручи ж до уваги, що в Україні розкривається понад 70 % злочинів, доходимо висновку, що інші 30 % лежать у сфері порушення прав людини.

Свавілля злочинності, обезцінювання людського життя, відчуття беззахисності перед злочинними посяганнями — ось далеко не вичерпний перелік чинників, які зневіряють людей у здатності влади (правоохоронних органів) навести порядок, позбавляють їх останньої надії на силу та справедливу могутність закону.

Все це піддається обґрунтованим поясненням з боку досвідчених фахівців-криміналістів. Однією з причин цього ходу є зміна нормативно-правової ідеології і замовчування або фактична відмова від ідеологічних догм, котрі свого часу гальмували боротьбу зі злочинністю. Як при-

клад, можна запропонувати ідеологічний постулат, згідно з яким — держава покликана вести безкомпромісну боротьбу з усіма видами злочинів на власній території. Офіційна кримінально-правова доктрина сповідує принципи невідворотності кримінальної відповідальності, а водночас відповідне законодавство на макрорівні містить масу положень, які звільняють порушників закону від кримінально-правової відповідальності: у вигляді амністій та помилування; внаслідок зміни обстановки; втрати суспільної безпеки особою та інші.

Компромісні норми — це норми, які гарантують особі, яка скоїла злочин, звільнення від кримінальної відповідальності або пом'якшення покарання за умови виконання нею визначених у законі позитивних посткримінальних вчинків, які сприяють реалізації головних завдань кримінально-правової боротьби зі злочинністю.

Ми вчимося називати речі власними (своїми) іменами. А тому не можна зараз припускати зайву криміналізацію, або так звану “перекриміналізацію” закону, коли він розглядає не тільки суспільно небезпечні, а й просто соціальні збиткові діяння, боротьба з якими засобами кримінальної політики об'єктивно не підкріплена необхідністю. В даному разі система криміналізації занадто перевантажена, що викликає певні складнощі щодо її реалізації у практичній діяльності працівників правоохоронних органів.

Використання державними органами, покликаними вести боротьбу зі злочинністю, у своїй діяльності кримінально-правового компромісу — це не тільки оригінальний спосіб боротьби з криміналітетом. Такий нетрадиційний підхід

до розв'язання однієї з найгостріших та найзлогідніших проблем сучасності (а саме такою є злочинність) має кілька позитивних моментів.

Серед них, по-перше — це те, що компроміс виступає своєрідною гарантією найважливіших конституційних прав громадян. Так, ст. 29 Конституції України проголошує, що “кожна людина має право на свободу”, відтак можна припустити, що у тому числі й на свободу вибору поведінки. Кримінальне законодавство, яке передбачає звільнення од відповідальності особи, яка погодилась на взаємовигідні стосунки з державою, надає людині своєрідний шанс на вибір альтернативної (законслухняної) поведінки. По-друге, такі заходи сприятимуть заощадженню державних коштів, адже профілактика злочинів значно дешевша й доцільніша, ніж витрати часу та грошей на пошуки й викриття злочинців.

Зрозуміло, що введення нового, нехай навіть дуже ефективного заходу, не повинно обмежувати застосування правоохоронцями їхніх традиційних способів протистояння “п'ятій владі”. Адже плідно та ефективно боротися з цим соціальним злом можна лише використовуючи весь

арсенал законних засобів та прийомів, які мають на озброєнні правоохоронні органи.

Вироблення кримінально-правової політики справа нелегка та відповідальна, до того ж вона постійно вдосконалюється. Одним із пріоритетних напрямків розбудови національної кримінально-правової політики бачиться створення концепції компромісу, правове регулювання та розширення дальшого використання інституту компромісу у боротьбі зі злочинністю (організованою, економічною і т. д.).

Формування сучасної концепції боротьби зі злочинністю має здійснюватись виважено і послідовно, лише після ґрунтовного перегляду низки “класичних” кримінально-правових понять, принципів та інститутів, а також основних прийомів і методів, спрямованих на протистояння та нейтралізацію “п'ятої влади”. Адже вимоги часу вказують на те, що можливим ефективним засобом вирішення кримінально-правових конфліктів (злочинів) може стати саме такий нетрадиційний інститут як компроміс та створена на його основі новітня концепція, яка б враховувала всі особливості й тенденції злочинності “нової генерації”.

Usatiy G. O.

THE COMPROMISE DOCTRINE IN CRIMINAL-LEGAL POLICY OF UKRAINE

The information about present — day state of crime in Ukraine. The aim of the article is to search new ways of the increase of the law — enforcement agencies' work effectiveness with the help of compromise norms.